

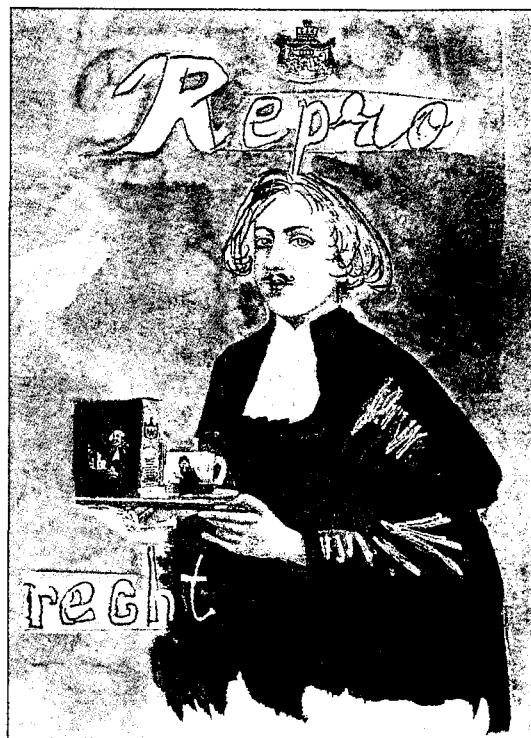
Uiteindelijk komt het allemaal goed met het reprorecht

Wanneer je kijkt naar de titels van de artikelen die in de loop der jaren over het reprorecht zijn verschenen, straalt je weinig levensvreugde tegemoet. Ter illustratie noem ik: 'Reprorecht, een juridische oen', 'Reprorecht: een verloren zaak' en 'Weer eens het reprorecht'. Maar ondanks de kritische geluiden en het kwakkelende bestaan van het reprorecht is het zinvol om het onderwerp te blijven volgen. Want ook al is artikel 17 van de Auteurswet (het kopiëren door het bedrijfsleven) door problemen met inning en repartitie tot nu toe een morsdode letter gebleven en ook al is er nog geen dubbeltje binnengeharkt, het reprorecht blijft in potentie een miljoenzaak. In diverse opzichten functioneert het ook wel en de wetgever blijft zijn best doen om een bevredigende reproregeling van de grond te krijgen.

De bestaande wettelijke regeling voor het kopiëren van auteursrechtelijk beschermde teksten is voornamelijk vastgelegd in artikel 16b en artikel 17 van de Auteurswet en dateert van 1972. Deze is aangevuld met een Algemene Maatregel van Bestuur (AMVB): het welbekende Reprobesluit uit 1974, gewijzigd in 1985. (In de Auteurswet komt de term 'reprorecht' niet voor.) In deze bijdrage besteed ik geen aandacht aan kopieeractiviteiten die buiten de wet ook wel eens worden aangeduid als of in verband gebracht met het reprorecht. Ik denk daarbij onder meer aan overnamebevoegdheden zoals geregeld in de artikelen 15 (overnemen in/uit de pers, waaronder knipselkranten), 15b (overnemen overheidspublicaties) en 16 (overnemen ten behoeve van onderwijs), alsmede aan de in 1990 in de artikelen 16 c t/m g ingevoerde, wettelijke regeling voor het thuishopiëren van beeld- en geluidsdragers, zeg maar: muziekcassettes en videobanden.

Legitimeren De wettelijke regeling van 1972 heeft voor het onderwijs en voor de bibliotheken lange tijd niet goed gewerkt, en werkt voor het bedrijfsleven nog steeds niet. De in 1974 opgerichte Stichting Reprorecht had eerst jarenlang de grootste moeite om kopieervergoedingen te innen, door een onvoldoende mogelijkheid om zich tegenover de kopieerders te legitimeren als vertegenwoordiger van (alle) rechthebbenden. Dat probleem werd opgelost door de wijziging van het Reprobesluit in 1985, waarna de minister van Justitie in 1986 de Stichting Reprorecht aanwees als de incasso-organisatie die uit eigen hoofde, dus niet met volmachten van rechthebbenden, de kopieervergoedingen mocht gaan innen. De Stichting Reprorecht heeft deze inning succesvol ter hand genomen door het afsluiten van contracten met de overheid,

Weinig onderwerpen in het auteursrecht maken zo'n moeilijke jeugd door als het reprorecht. In een overzichtsartikel over tien jaar auteursrecht, in 1993, verbasterde professor Spoor de woorden van Goethe in diens Faust al: 'Es erben sich die Reprorechte wie eine ew'ge Krankheit fort.'

ILLUSTRATIE: MIRIAM HOMMES

onderwijsinstellingen en de overige in artikel 16 lid 6 bedoelde instellingen werkzaam in het algemeen belang.

Zijn hiermee nu alle kopieervergoedingsproblemen opgelost? Nee. Ik noemde al het bedrijfsleven, waar de Stichting Reprorecht geen mandaat heeft om uit eigen hoofde een kopieervergoeding te innen. Daarnaast speelt het probleem dat de huidige wettelijke regeling tamelijk gecompliceerd of, zo men wil, genuanceerd — sommigen zeggen pietluttig — is. Hierdoor is onduidelijk wat nu wel en niet mag en als het mag, of er dan nog een vergoeding voor het kopiëren moet worden betaald. Deze onduidelijkheid wordt aardig geïllustreerd door een discussie die zich dit voorjaar in de kranten voltrok naar aanleiding van de poging van uitgever Reed Elsevier — in bibliotheekkringen al 'Greed Elsevier' genoemd — om een vergoeding van 9,5 dollar te innen voor elk door de bibliotheek van de Technische Universiteit Delft gekopieerd artikel uit door Reed Elsevier uitgegeven wetenschappelijke tijdschriften. De bibliotheek liet niet slechts bibliotheekbezoekers kopiëren, maar kopieerde zelf op grote schaal ten behoeve van wetenschappers en

studenten die zich geen dure abonnementen op wetenschappelijke tijdschriften konden permitteren. Een woordvoerder van de UB Delft: 'Tijdschriften hebben voor ons een dubbele waarde. Je kunt er hier in grasduinen en we kunnen eruit leveren.' De UB berekende een deel van de afhandelingskosten door en betaalde een vergoeding aan de Stichting Reprorecht. 'Waar het op neerkomt', aldus de UB, 'is dat Reed zich niet vertegenwoordigd voelt door de Stichting Reprorecht.' 'Nee', zei de Stichting Reprorecht, 'wij zijn er voor het innen van vergoedingen voor kopiëren binnen de universiteit en ten behoeve van het onderwijs. Wat de UB doet, is het verkopen van documenten aan derden.'

Een woordvoerder van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen meende dat de schoen op een ander punt wrong: 'De TU Delft heeft een foutje gemaakt door te laten weten dat de kopieën elektronisch worden aangeleverd. Dan zit je met het copyright. Bibliotheken zijn daarvan vrijgesteld, maar alleen op basis van papieren informatie: mensen kunnen bij ons via Internet informatie aanvragen, maar krijgen papieren kopietjes thuisgestuurd.' De UB Delft: 'Elektronisch leveren is niet het punt. Wat maakt het nou uit dat informatie verstuurd wordt via de fax, wat wel mag, of via Internet. Dat is toch hetzelfde? Een wet waarin zou worden vastgelegd dat verzenden via de fax wel en via Internet niet mag, is in de Kamer gestrand. Niemand kon het verschil uitleggen'.

Ruimer regime Aan al deze citaten is iets juist. Hoofregel van het reprorecht is dat het kopiëren van één of hooguit enkele exemplaren voor eigen oefening, studie of gebruik vrij is (artikel 16b lid 1). In die gevallen is dus geen toestemming vereist, noch betaling van een vergoeding aan de rechthebbende. Ook vrij is het kopiëren in opdracht van een ander, mits voor diens eigen oefening, studie of gebruik. Hiervan is geen sprake meer, lijkt mij, wanneer voor dit kopiëren meer wordt berekend dan de loutere kostprijs of wanneer het kopiëren niet op uitdrukkelijk verzoek plaatsvindt. De vergoeding die de Delftse universiteit betaalt aan de Stichting Reprorecht heeft geen betrekking op genoemde kopieën, maar komt voort uit de regeling van het Reprobesluit. Dit Reprobesluit is gebaseerd op artikel 16b lid 6 Auteurswet. Het geldt voor overheid, bibliotheken, onderwijsinstellingen en andere in het algemeen belang werkzame instellingen, en het kent

een ruimer regime dan slechts de 'enkele kopie voor eigen gebruik'. Het Reprobesluit laat toe dat met inachtneming van bepaalde randvoorwaarden gekopieerd wordt in grotere aantallen en dat deze kopieën ook worden afgegeven aan anderen. Hier staat dan vervolgens wel de vergoedingsverplichting tegenover.

Voor wat betreft de wijze van kopiëren is het inderdaad correct, zoals hierboven gesteld, dat de bestaande regeling (wet en Reprobesluit) slechts betrekking heeft of beoogd te hebben op *reprografische* verveelvoudigingen. Zodat elektronische verveelvoudigingen, zoals een kopie verstuurd via

Krijgt dit bedrijfsleven
straks eindelijk te maken
met werkbaar reprorecht?

Internet en gedownload via de pc, niet onder de regeling vallen. De behandeling van het wetsvoorstel 22600 waarin de toepasselijkheid en uitoefening van het Reprorecht moeten worden gestroomlijnd, is, zoals hierboven aangehaald, onder meer gestokt door de voorhands onoplosbare afbakingsperikelen met betrekking tot het al dan niet opnemen van de elektronische kopie in de nieuwe wet. En daar wringt waarschijnlijk de schoen voor de bibliotheken, zoals ook uit bovenstaande citaten bleek. De bibliotheken houden zich in toenemende mate bezig met *document delivery* en het ligt langzamerhand het meest voor de hand dat de uitvoering van deze dienst volledig elektronisch geschiedt. De geïnteresseerde grasduint via zijn pc en modem in de bibliotheek en de bibliotheek verstuurt via dezelfde verbinding het document — dat vervolgens door de lezer wordt gedownload.

Bij de behandeling van het wetsontwerp in de Eerste Kamer heeft minister Sorgdrager van Justitie op 7 februari 1995 aanhouding gevraagd voor nader beraad. Vervolgens liet zij op 24 maart 1995 aan de Eerste Kamer weten dat zij een commissie van deskundigen, de Commissie Auteursrecht, had ingesteld om haar te adviseren over wetsvoorstel 22600. Die commissie, onder voorzitterschap van professor Verkade, heeft intussen haar interim-rapport over het reprorecht aan de minister

uitgebracht. De commissie stelt onder meer de vraag of de basis van het wetsvoorstel, de regeling van 1972, wel deugdelijk is, nu deze tot zoveel problemen aanleiding geeft. Zij noemt daarbij de vrijstelling van eigen gebruik, de tariefstelling, de repartitie en de positie van de uitgever.

Kopieercapaciteit Ter beantwoording van de vraag over de deugdelijkheid van de basis van de regeling heeft de commissie een rechtsvergelijkend onderzoek verricht. Naar aanleiding van de resultaten daarvan stelt de commissie in haar interim-rapport drie verschillende modellen voor aanpassing van de reproregeling ter discussie. In het eerste model wordt de wettelijke regeling van 1972 op enkele punten aangepast om de uitvoerbaarheid te verbeteren. Het belangrijkste element van het tweede model is dat de verplichting tot vergoeding zich oplost in een heffing op de kopieerapparatuur bij de fabrikant of importeur. De relatieve hoogte van de vergoeding zou dan kunnen worden bepaald door de kopieercapaciteit van het betreffende apparaat. In het derde model wordt het verbodsrecht van de auteur hersteld en wordt het reprorecht aan de onderhandelingen tussen partijen zelf overgelaten. De commissie ziet in dat het bij dit laatste model niet voor de hand ligt dat de rechten individueel worden uitgeoefend. Rechthebbenden zullen zich dan moeten bundelen. Het interimrapport is toegestuurd aan belanghebbenden en geïnteresseerden, en dezen hebben, naar verluidt, overwegend laten weten de voorkeur te geven aan het eerste model, dus een verbetering op basis van de huidige regeling. De commissie verwacht nog voor het einde van het jaar haar definitieve rapport uit te kunnen brengen. Hoeveel en wat er precies zal veranderen moet maar worden afgewacht. Gelet op de opmerkingen van de commissie over het elektronisch kopiëren, ligt niet voor de hand dat de elektronische kopie nu wél in het wetsvoorstel wordt opgenomen. Wel is aannemelijk dat, zoals ook al in het wetsvoorstel werd beoogd, de Stichting Reprorecht zich op het bedrijfsleven mag gaan storten. Met een wettelijk verplichte opgave van het aantal kopieën en strafsancities bij overtredingen, krijgt dit bedrijfsleven dan straks eindelijk te maken met een weerbaar reprorecht.

MARCEL DE ZWAAN

De auteur is advocaat bij Houthoff Advocaten en Notarissen te Amsterdam.